

RELIGIONENS ÅTERKOMST

Den engelska religionssociologen *Grace Davie* beskriver de skandinaviska folkkyrkorna med orden "Belonging without believing" i sin år 2000 utgivna *Religion in Modern Europe - A Memory mutates*. Mer än 80 % av befolkningen tillhör den nationella kyrkan och betalar sin avgift till kyrkan men deltar sällan aktivt i gudstjänstlivet. Davie gör misstaget att se gudstjänstdeltagandet som en mätare av trons styrka. En korrektare beskrivning är att svenskarna tror utan att vara religiöst aktiva. Tron finns och den är inte i avtagande och tron är inte heller något som är begränsat till den äldsta generationen.

Religionen bryter sin egen väg. Nu har den återkommit i det offentliga samtalet. För en generation sedan var den dödförklarad. Många betraktade religionen som en lägre stående fas i mänsklighetens utveckling. Med ökad bildning skulle behovet försvinna av det man såg som religiös vidskeplighet.

Den religiösa debatten nu är dock annorlunda än vad den var för en generation sedan. Något har hänt i det svenska samhället. Händelserna vid Historiska museets invigning av utställningen om Förintelsen visar liksom slöjdebatten att religion i Sverige numera inte är något som endast handlar om kyrkliga frågor. Nu inkluderas åtminstone judendom och islam. Och nya konstellationer växer fram. Den romersk-katolske biskopen av Stockholm Anders Arborelius har tillsammans med bland annat Missionskyrkans föreståndare Krister Andersson, pingstpastorn Sten-Gunnar Hedin och imamen Abd al Haqq Kielan gjort gemensam front mot ärkebiskop K G Hammar i frågan om könsneutrala äktenskap.

Religionen är heller inte längre en privatsak, om den någonsin varit det. Visst – religionen är en personlig sak, eftersom var och en måste ta ställning, men den blir också en samhällsfråga när den får samhälleliga eller politiska konsekvenser. I debatten om könsneutrala äktenskap visade det sig att ett religiöst motiverat ställningstagande får politiska konsekvenser, eftersom frågan gäller både frågan om en religiöst motiverad syn på äktenskapet i vårt samhälle och om de religiösa samfundens medverkan i en rit med rättslig validitet i samhället.

Också trosfrågor av en mer sofistikerad natur tar numera utrymme i det offentliga rummet. Debatten om jungfrufödelsens betydelse för trons liv pågick i månader. Den uppenbarade en spricka i synsättet inte bara bland dem som tillhör Svenska kyrkan utan också internt bland romerska katoliker och missionsförbundare. Och nu har vi med anledning av Mel Gibsons film *The Passion of the Christ* haft debatten om betydelsen av Jesu mänskliga lidande i relation till hans försoning och uppståndelse. Många har upplevt att filmen förstärker antisemitiska tendenser. Är det rätt visar detta, hur beklagligt det än är, att religionen har kommit tillbaka som en politisk kraft i samhället och att det för samhället inte är oviktigt vad som händer på den religiösa arenan.

Att religionen skulle vara på väg tillbaka rimmar dåligt med det intryck man får en vanlig söndag i en vanlig kyrka. "I söndags deltog två personer i gudstjänsten och det var en ökning med 100 % jämfört med söndagen före" sade för några år sedan en kyrkoherde till mig. Detta är också en del av verkligheten. Religionen är på

väg tillbaka, men inte i form av ökat deltagande i den söndagliga gudstjänsten. Där glesnar leden. Detta gäller hela Västeuropa.

Man skall dock akta sig för att mäta religiositeten i ett folk utifrån deras gudstjänstdeltagande. Den engelska religionssociologen *Grace Davie* beskriver de skandinaviska folkkyrkorna med orden "Belonging without believing" i sin år 2000 utgivna *Religion in Modern Europe – A Memory mutates*. Med detta vill hon beskriva den situation där mer än 80 % av befolkningen tillhör den nationella kyrkan och betalar sin avgift till kyrkan men sällan deltar aktivt i gudstjänstlivet.

Davie gör misstaget att se gudstjänstdeltagandet som en mätare av trons styrka. *Centrum för samtidsanalys* gjorde 2002 en undersökning av tro och värderingar i Sverige som visade att en sannare beskrivning är att svenskarna tror utan att vara religiöst aktiva. Tron finns och den är inte i avtagande och tron är inte heller något som är begränsat till den äldsta generationen.

Enligt *Centrums* undersökning är det fler svenskar som tror på Gud än som inte tror. Ett liv efter döden tror åtta av tio ungdomar på mot hälften av dem över 65. Helvetet tror 33 % av ungdomarna på mot 16 % av dem över 65, himmelriket 50 % av ungdomarna mot 48 % av pensionärerna och djävulen 28 % av ungdomarna mot 12 % av pensionärerna.

Det finns alltså bland ungdomarna en känsla för de traditionella religiösa tankarna, men ungdomarna skulle enligt samma undersökning aldrig komma på tanken att delta i en gudstjänst eller låta sig väljas in i ett beslutsfattande organ i kyrkan. Religionens återkomst på den politiska arenan får rent generellt inte några återverkningar i det religiösa gemenskapslivet.

Tecknen på religionens återkomst har varit synliga några decennier. Den amerikanske professorn i sociologi vid New School for Social Research i Chicago *José Casanova* drev redan i sin 1994 utgivna *Public Religions in the Modern World* tesen att vi är mitt uppe i religionens deprivatisering. När kyrkor och samfund vägrar att begränsa sig till pastoral omvårdnad av enskilda själar repolitiserar det tidigare privata religiösa och moraliska området. Han hänvisade bland annat till den roll Solidaritet spelade i den polska frihetskampen, sandinistgerillan i Nicaragua, mullorna i Iran och fundamentalismen i USA och menade att vi upplever religionernas deprivatisering.

Det är en gammal tradition i Västeuropa att religionen är en del av den politiska arenan. Kyrkan blev 384 statsreligion i romarriket och därmed flyttades religionens politiska manifestation från kejsarkulten till kristendomen. Då ärvde det västerländska samhället från det romerska imperiet grundsynen att religiös gemenskap och samhällsgemenskap skall sammanfalla.

Både för kyrkan och för staten innebar kyrkans nyvunna monopolställning en djupgående förändring av självförståelsen. Kyrkan upphörde att vara kyrka i urkyrkans bemärkelse i det ögonblick hon förvandlades från en kongregationalistisk religiös gemenskap, en frälsningsreligion, samlad runt kulten av Jesus, till en monopolistisk nådesinstitution. För staten innebar det att samhället nu uppdelades i två sektorer, en helig och en profan. Det religiösa området blev det allomfattande, där det sekulära hade att finna sin plats. Den världsliga makten fick därmed agera på en arena som hade upprättats av kyrkan. Alla förutsattes vara kristna, oberoende av deras individuella tro.

Nu är det tvärtom. De senaste två hundra åren har murarna mellan heligt och profant brutits ner. Fortfarande finns bara en värld, men nu är det den sekulära, och inom den måste religionernas företrädare finna sin plats. Casanova menar att det som hänt efter andra världskriget, och särskilt sedan 80-talet, är att religionernas företrädare anpassat sig till denna nya situation och nu agerar på den politiska arenan. Därmed har religionernas politiska betydelse ökat.

Alla barn föds med smärta, så också detta. Jag minns från 80-talet en replik från den engelska TV-serien *Javisst, herr minister* att ministern inför en biskopsutnämning klagade på att det nu var politikerna som talade religion medan biskoparna talade politik. Också i vårt land har kyrkan givit sig in på den politiska arenan. Biskopsbrev under 90-talet om fattiga och rika samt om kommunikationerna uppfattades med all rätt som att kyrkan lämnade sitt själavårdshörn och tog del i samhällsdebatten. När några barntimmebarn i kyrkans vapenhus visade upp sina teckningar om situationen i tredje världen lär det ha irriterat Gösta Bohman så till den grad att han begärde utträde ur Svenska kyrkan. Svenska kyrkans politiska engagemang började redan på 80-talet när Svenska kyrkan på nationell nivå inhandlade några ASEA-aktier och ärkebiskop Olof Sundby gjorde ett uppmärksammat framträdande på ASEA:s bolagsstämma.

Det antika romerska synsättet på den kristna trons roll som den samlande berättelsen i samhället blev bestående i mer än 1500 år, in i vår tid, också i vårt land, och finns därför som ett kollektivt minne hos oss alla. Övertygelsen ligger djupt på ett omedvetet plan hos många att det optimala är att ett samhälle har en religion som fungerar som ett sammanhållande ideologiskt kitt i samhället. "Nu är Sverige vordet en man och alla hava vi en Gud" påstås Karl IX ha sagt efter Uppsala möte 1593.

Religionsfrihetslagen 1951 innebär i det perspektivet en så djupgående förändring både för kristen tro i vårt land och för samhället som sådant att vi först med ett halvt sekels perspektiv börjar kunna se vad det var som hände.

Tidsandan då lagen tillkom präglades av den socialdemokratiska uppfattningen att religionen är en privatsak. Redan detta var ett brott mot det synsätt som präglat statens självförståelse sedan romarriket. Privatiseringen av religionen underlättades av att vi 1951 ännu levde i ett folkrörelsesamhälle byggt på individernas sammanslutning. Att detta individualistiska synsätt kunde slå igenom också i en så kollektivistisk företeelse som arbetarrörelsen sammanhänger med att många anammade upplysningstidens syn på religionen som ett vidskepelsens övergångsskede i människans historia som vi var på väg att lämna bakom oss.

Radikalt nytt 1951 var att när medborgarna fick frihet att utöva sin religion var det inte längre samhället som hade en religion, utan medborgarna som var och en hade **sin** religion. Samhället blev principiellt neutralt inte bara i relation till religionerna inbördes utan också i relation till kristendomen som integrerande berättelse i samhället. Samhället ställde därmed inte bara Svenska kyrkan inför en helt ny situation utan också sig självt.

Grunden lades 1951 för dagens mångreligiösa svenska samhälle som inte längre bygger på en enda religion som dess samlande berättelse, ja, inte ens på religionen som samlande berättelse över huvud taget. Även om judendom, islam och kristendom är de mest inflytelserika aktörerna på den svenska livsåskådningsarenan finns där idag en lång rad andra. Buddhism, hinduism och andra asiatiska religioner, nordiska naturreligioner, asadyrkan, Bahai, New Age, kristen på egen hand, ja listan kan göras lång över olika religioner och religiösa attityder i vårt samhälle i vår tid.

Vi har fått en religiös och ideologisk mångfald i vårt samhälle, där olika värdemönster och värderingsparadigm lever sida vid sida. I det perspektivet är boskillnaden mellan staten och kyrkan år 2000 en naturlig konsekvens. Kyrkans tid som en del av statsapparaten är slut. Ännu runt 1960 kunde ärkebiskop Gunnar Hultgren slå vakt om högmässan kl 11 för att motverka söndagsöppna affärer. Med en gemensam gudstjänsttid i landet skulle ett helt folk ha möjlighet att på bestämd tid träda upp i Herrens tempel. Vårt samhälle har nu hamnat i ett läge där vi måste ta hänsyn till att fredag, lördag och söndag är omöjliga dagar. Vi kan inte inbjuda muslimer en fredag och förvänta att de kommer eller judar från fredag eftermiddag till lördag kväll.

När den kristna tron inte längre är samhällets samlande berättelse inställer sig frågan vad som nu är den samlande berättelse som ger hela folket dess identitet. Finns det något som samlar alla i Sverige boende till ett gemensamt värdesystem? Inte är det nationalstaten. Inte heller kungahuset. Frågan är om inte Robinsonsåpan för många betyder mer som sammanhållande värdegemenskap än den kristna tron. För skolbarnen ger Pokémons värld tolkningsmönstren. Ungdomarna hämtar sin inspiration i olika typer av musik. En följdfråga blir då om och hur länge samhället kan leva med denna värdepluralism utan att falla sönder.

Den lära om kyrkan, vars idé formulerades som ett svar på romarrikets behov av en monopolistisk statsreligiositet i slutet av 300-talet, utgör en tidsbetingad variant av vad det innebär att vara kyrka och är inte idén för alla tider om kyrkan. Jesu förkunnelse har inte ett enda ord som kan läggas till grund för den senantika och medeltida läran om kyrkan. I själva verket har vi redan lämnat den läran bakom oss utan att vi märkte det. I det ögonblick de gamla nationalkyrkorna upphörde att vara monopolistiska tvångsmässiga nådesinstitutioner upphörde de att vara kyrka i den senantika och medeltida bemärkelsen men det är än så länge oklart vad de blivit.

Vi varken kan eller vill, hoppas jag, vrida klockan tillbaka till en tid före det mångkulturella och mångreligiösa. Men i det läge där vi nu är, måste vi ställa frågan om hur länge samhället kan leva med en ideologisk splittring och ändå bevara en humanistisk tradition. Det börjar bli allt påtagligare att förlusten av kristendomen som integrerande värdesystem i samhället skapat ett tomrum som inte är utan faror. Den gamla samlande berättelsen främjade trots alla misslyckanden ändå tolerans och humanitet. Nu är dessa värden i gungning.

Centrums för samtidsanalys undersökning av tro och värderingar i dagens Sverige visade att främlingsfientlighet idag är en realitet i vårt land. En av fyra ville 2002 inte bo granne med en muslim, en av tio inte med en jude. Islamofobin och xenofobin är en tickande bomb i vårt samhälle. Invandrarna skall helt och fullt anamma svenska seder och bruk ansåg 42 %. Ytterligare 37 % delade den uppfattningen i något nyanserad form. Endast 9 % hade den motsatta åsikten.

Centrums undersökning avslöjar också en värderingsklyfta i vårt samhälle av ett nytt slag. Vi har fått en värdepluralism i det gamla enhetliga värderingssverige. Till exempel anser ungefär 40 % av folket i Sverige att djur har samma värde som människor. 51 % av alla under 40 år tycker att dödsstraff kan vara berättigat medan motsvarande siffra för de äldre är 25 %.

Religionerna kan vara en resurs i samhällets strävan efter en demokratisk, tolerant, humanitär värdegrund. Religionerna står med sin evighetsförankring för något allmänmänskligt. I den europeiska gemenskapen är religionerna ett gemensamt språk. De ger ett gemensamt etiskt förhållningssätt i en global värld. Skall

religionerna tillsammans vara en resurs i kampen för ett humanistiskt samhälle krävs av religionerna att de lever solidariskt och inte bedriver omvändelse bland andra samfundets medlemmar eller låter en specifik religion favoriseras. Med andra ord är religionernas interna utveckling inte bara av internt intresse, utan något som angår hela samhället.

Händelserna i Knutby under vintern har visat på vikten av en öppen religiositet under demokratiska former. Det finns en fara både för samhället och människorna med små slutna grupper, de må vara religiösa eller ha annan ideologisk profil. Att som *Thomas Anderberg i DN* utfärda en *Varning för religioner* med anledning av Knutby är verklighetsfrämmande. Religionerna lever sitt eget liv hur mycket Thomas Anderberg än varnar. Och han kan väl inte vilja ha religionsförbud i vårt land? En politiker och en kulturarbetare med hedern i behåll måste räkna med religionerna och insiktsfullt se dem som resurser samtidigt som vi för en offentlig debatt både om utvecklingen inom religionerna och om deras bidrag till samhället.

Den offentliga debatten har visat att religionerna är allt annat än politiskt marginaliserade. Där det nya Sverige tar form finns en rad religiösa frågeställningar involverade. Två exempel: vi möter det nya samhället i skolorna där de muslimska eleverna med all rätt kräver samma respekt för sina helgdagar som samhället visar de kristna eleverna och vi möter det i unga muslimska kvinnors krav på att få bära slöja.

I motsats till situationen i romarriket på 300-talet handlar det ur samhällets synvinkel nu om att visa respekt för alla religioner och inte favorisera en speciell. En kyrkominister är något som tillhör det förflutna, men en religionsminister för analys av situationen och vägledning av samhället i dess positiva hållning till religionerna skulle markera samhällets värdering av religionernas samhällsbyggande betydelse.

I det perspektivet blir frågan intressant om hur den pågående ideologiska kraftmätningen mellan de religiöst intresserade i vårt land skall förklaras och vad den kan tänkas leda till. Religionens bidrag till samhället blir annorlunda om det präglas av det synsätt och förhållningssätt som vi å ena sidan möter hos K G Hammar och å andra hos Anders Arborelius, Krister Andersson och Abd al Haqq.

Det är inte underligt att det blir debatt kring de religiösa frågorna. En del av motsättningarna kring de teologiska frågorna bland både vanligt folk och de religiösa ledargestalterna i vårt land bottnar i att vissa håller sig kvar i den senantika och medeltida kyrkosynen och teologin medan andra har lämnat den eller söker efter alternativ. Debatten om jungfrufödelsen och könsneutrala äktenskap har bland annat blottlagt en spänning mellan vad man skulle kunna kalla modernister och postmodernister. Man kan också se det som en spänning mellan positionister och visionärer.

Å ena sidan har vi dem som vill ha enkla och raka svar på svåra frågor, som gärna ser till auktoriteter eller vill vara auktoriteter och som tänker i hierarkiska kategorier. Å andra sidan har vi dem som vill ge utrymme för mångfalden, vilar i visionen mer än den hierarkiska positionen och vill föra dialog medan de tänker i stället för att dekretera.

Paradoxalt nog är institutionens främste företrädare i Svenska kyrkan just nu en postmodern visionär dialogpartner. Institutionernas främsta företrädare brukar inte vara sådana. De dekreterar gärna från sin hierarkiska pelare fjärran från samtalet. K G Hammars personlighet skapar därför förvirring och besvikelse hos dem som hoppats att institutionens främste företrädare skulle måna om sin hjord genom att ge enkla och raka svar. Å andra sidan åstadkommer K G Hammar en stor positiv överraskning hos andra.

Symtomatiskt nog har K G Hammar och kyrkostyrelsen tagit initiativ till en ny diskussion om vad kyrkan skall göra med de präster som har svårt med ämbetsreformen av 1958. Frågan är om deras tro och kunskaper kan komma kyrkan till godo i en tid då alla goda krafter behöver samverka, utan att fördenskull ämbetsreformen äventyras eller de kvinnliga prästerna känner sig hotade. Får det paradigmskifte vi nu upplever också till konsekvens en ny syn på mångfalden i denna fråga?

Paradigmskiftet går emellertid tydligast i dagen i fråga om könsneutrala äktenskap. Debatten hittills i den frågan har väl endast givit insikten att det är nödvändigt med en fortsatt bearbetning. Det är intressant att *Anders Arborelius* bön till kurian om ett ord in i den svenska situationen slog igenom i P 1:s morgonmagasin. Arborelius avfärdar i sitt brev till kurian det seriösa teologiska arbete som i trettio år bedrivits i Svenska kyrkan kring homosexualiteten och som nu pågår i stift och församlingar. Arborelius formulering leder tankarna till en traditionell romersk-katolsk polemik som man nu trodde var ett minne blott: "tyvärr har den lutherska kyrkan sedan gammalt tendensen att troget följa staten". Med detta ställer sig Arborelius vid sidan om sakdebatten i en av vår tids brännande teologiska frågor.

Den självständiga teologiska reflexionen i Svenska kyrkan har uppenbarat en stor spännvidd, också i biskopskretsen. Inom Svenska kyrkans biskopsmöte pågår en offentlig teologisk diskussion i frågan. I en artikel i *Kyrkans Tidning* n:r 13/04 av biskoparna *Ragnar Persenius, Esbjörn Hagberg och Hans Stiglund* tar de tre biskoparna avstånd från tanken på att en välsignelseordning för könsneutrala par skulle införas i Kyrkohandboken. De kan tänka sig anvisningar från biskopsmötet för välsignelsegudstjänster av homosexuella par. De vill inte ens ta ordet vigsel i sin mun i detta sammanhang. Skulle det ske, aktualiseras vigningslöftena, menar de. En strid om detta anser de inte vara rimligt med tanke på kyrkans situation och kallelsen till enhet.

Vad de tre biskoparna avser med att hänvisa till vigningslöftena sägs inte rent ut. Jag tolkar deras ord så att om kyrkomötet säger ja till könsneutrala äktenskap har kyrkan enligt deras uppfattning avlägsnat sig från den lärogemenskap de en gång avlade löften till. Är den tolkningen riktig betyder det att denna fråga för dem är så viktig att de flaggar för kyrkosplittring.

I *Kyrkans Tidning* n:r 15 anklagar professorn *Henry Cöster* de tre biskoparna för att göra det enkla till en skenbart svår fråga. För Cöster är saken klar. Den i Kyrkohandboken föreskrivna ordningen för äktenskaps ingående kan utan större ändring användas oavsett vilket eller vilka kön kontrahenterna har.

Biskopen *Jonas Jonson* avvisar i *SvD* vigsel av homosexuella med hänvisning till de ekumeniska konsekvenserna. Jonsons argument är hänsynen till den ekumeniska gemenskapen. Med det menar han hänsyn till den syn som företräds av Anders Arborelius, Walther Kaspar och andra med dem likatänkande. Trots att Svenska kyrkan sedan 1996 är i kyrkogemenskap med den anglikanska kyrkan genom Borgå-avtalet lyfts inte den väldiga debatten i den anglikanska kyrkan in i Jonsons ekumeniska hänsynstagande. Hade Jonsons sätt att välja ut vilka som skall visas ekumenisk hänsyn varit vägledande i kvinnoprästfrågan skulle vi inte haft kvinnliga präster än idag.

Debatten handlar dels om kyrkornas och samfundens syn på homosexualiteten men dels också om deras medverkan i en könsneutral vigselakt. är på gång i fråga om samkönade äktenskap i det svenska samhället. Kyrkorna och samfunden är splittrade. En vill hellre avstå från samverkan med samhället i fråga om en vigselakt med rättslig verkan över huvud taget än att behöva riskera att konfronteras med frågan om en

könsneutral vigsel. Om samfunden avstår från vigselrätten för att slippa konfronteras med vigsel av homosexuella skulle de dels köpa frid genom att beröva alla heterosexuella glädjen att få viga i kyrkan, dels stoppa huvudet i sanden genom att utan protester se att samhället tillämpar något som de principiellt tar avstånd från. Kan ett samfund vara trovärdigt om det accepterar att samhället tillämpar en ordning som det anser vara mot Guds vilja?

SvD tar i en *ledare* 7 mars ställning för homosexuella äktenskap på ett sätt som kanske kan vara vägledande. Partnerskapslagen erkänner inte fullt ut homosexuella par. Partner har en annan klang än äkta makar. Det är rimligt att betona värdet av att också homosexuella bejakar familjebildande. SvD vänder sig mot tanken att kyrkornas vigslar skulle berövas sin juridiska innebörd. SvD förespråkar en kompromiss mellan hävd, religionsfrihet och respekt för den enskilde. Borgerlig vigsel skall stå till allas förfogande. De kyrkor som vill viga homosexuella gör det, andra inte. Staten avstår från maktspråk mot de motspänstiga. En sådan lösning gör varken bakåtsträvare eller radikaler till entydiga segrare.

Svenska kyrkan är inte ensam om att stå i ett paradigmskifte. Via media matas vi med rapporter som visar att debatten inom kristenheten i Sverige om en autentisk tro motsvaras av liknande spänningar inom bland annat judendomen och islam. Vi lever i en tid då något gammalt dör bort och något nytt växer fram. Skammordet på Fatime Sahindal 2002 är inte det enda så kallade hedersmordet i vårt land men det pekar på spänningen mellan gamla kulturella föreställningar i vissa orientaliska länder och en ny tid också inom islam i vårt land.

Konsekvenserna av det som hände 1951 har ännu inte nått Svenska kyrkans strukturella liv. Alltjämt ser sig kyrkomötet som en sorts kopia till riksdagen och omger sig med en officiös prägel som för varje år blir alltmer obsolet. Den svåra frågan är vad som skall komma i nästa fas. Ett kyrkomöte värt namnet och en beslutsstruktur på den regionala och lokala nivån måste utgå från kyrkans nya situation i samhället för att kunna fungera. Kyrkligt anställda och förtroendevalda kommer att tvingas vänja sig vid att de inte längre är en del av statsstrukturen utan en del av mångfaldsstrukturen. Perspektivet är inte längre överhetens utan de många maktlösas.

En del i den äldre generationen suckar över att ungdomarna aldrig skulle komma på idén att låta sig väljas in i ett beslutande organ i kyrkan eller delta i en gudstjänst. Ett mer konstruktivt förhållningssätt skulle vara att fråga varför det har blivit så. Svaret är att tron inte är död, den är på väg tillbaka, men den söker nya strukturer. Det svåra är att för en äldre generation, som har makten i den kyrkliga strukturen, tillkämpa sig denna insikt och – än svårare – börja tillämpa den.

Kyrkans uppgift är att tjäna tron och tjäna Gud, att se människan, i hennes livssituation, inte se sig som företrädare för ett system eller en organisation och inte som makthavare. Störst är den som tjänar, sade Jesus, och med de orden som ledstjärna har vi att möta framtiden. Det betyder i sin tur att missionsbefallningen i en ny tid inte längre handlar om att imperialistiskt utbreda kyrkan utan att visionärt föra fram Jesu omsorg om människan.

En viktig uppgift för religionernas företrädare är att i detta läge att försvara religionernas gemensamma intressen, religionsfrihet, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter, och inte de samfundsegoistiska särintressena. Det är förståeligt om en biskop som verkställande direktör i aktiebolaget stiftet lätt prioriterar stiftets andliga liv och ekonomiska utveckling och förbiser att en biskop också är ett Guds sändebud i en

från
Bengt Wadensjös
hemsida

mångreligiös verklighet. Uppgiften som Guds sändebud inkluderar omsorg om alla som tar Gud på allvar. I dagens samhälle kan det gälla hänsyn till de muslimska barnens rätt att också få fira sina högtider genom att då vara lediga från skolan och inte bara vid de kristna högtiderna. Det kan gälla muslimska kvinnors rätt att bära slöja. Det kan gälla judars rätt att få utöva sin tro utifrån sina förutsättningar utan att betraktas som besvärliga.

Religionsfrihetslagen 1951 i förening med den tros- och värdepluralism som nu börjar visa sig i vårt samhälle betyder att religiös och politisk gemenskap nu relateras till varandra på ett i vårt land tidigare okänt sätt. Vi är så vana vid att det skall vara så som det en gång blev i romarriket, att vi hittills inte reflekterat över att det kan vara annorlunda och över konsekvenserna av det som nu händer. En viktig uppgift för statens företrädare är i detta läge dels att bejaka den mångreligiösa situationen, dels att fördomsfritt se till religionernas inneboende samhällsbyggande potential.

De mest toleranta i det svenska samhället samtidigt som de är de mest laglydiga är enligt *Centrums* undersökning kyrkligt aktiva damer över 65 år! Den upptäckten i sig är tillräcklig för att man skall fundera över vad det är som händer just nu. Ja, det är frågan. Vad är det som händer just nu? Vad som än händer så sker det snabbt. Och det är både spännande och nödvändigt att agera.

(© Bengt Wadensjö, 2004.)